

bronsgroen

De Sint Hubertuskerk in Genhout is een van **Boostens architectonische hoogtenpunten (I)**

De Koepelkerk in Maastricht geldt als een daad van jeugdige overmoed

foto's Archief DDL/LD

LIMBURGSE **ziel** IN STEEN EN BETON

In korte tijd bouwde Alphons Boosten (1893-1951) tientallen kerken. Volgens Jos Pouls is hij de architect met 'het hoogste Limburg-gehalte'.

door Ray Simoen

Ook dit jaar zijn weer heel wat kerken onder de slopershamer gevallen. Meestal gebouwen die in de jaren zestig en zeventig zijn neergezet: de jaren dat het kerkelijke leven in Limburg ineens begon te storten. Vanboven opgelegde religiositeit valt makkelijker uiteen dan beton en bakstenen. Historicus Jos Pouls laat geen traan om het verdwijnen van wat hij „die armzalige blokken-doods-kerken” noemt. Wat verdwijnt, geeft beter zicht op wat overblijft. En daarvan zijn die van de Maastrichtse architect Alphons Boosten (1893-1951) de meest waardevolle, betoogt Pouls in het Jaarboek 2010 van het Sociaal Historisch Centrum in Limburg. Hij staat daarin niet alleen. „Men heeft weer aandacht voor de bijzondere vormtaal van Boostens kerken. Er verschijnen veel publicaties over zijn werk, en onlangs werd in Heerlen een lezingenreeks over zijn werk gehou-

den”, zegt de Roggelse auteur. Wat was die nu zo weer ge-waardeerde Boosten-stijl? Pouls zucht diep: „Boosten werd toen en ook nu nog als de architect met het hoogste Limburg-gehalte gezien. Volgens critici wist hij meer dan welke andere architect ook de 'Limburgse ziel' in architectonische vormen te gieten.” Problematische termen: 'hoogste Limburg-gehalte' en 'Limburgse ziel'. Ze raken aan een al even beladen begrip als 'identiteit'. En wie daarover begint, begeeft zich op het gladde ijs van vage speculaties en lapidare bewijsvoeringen. Het laatste woord over wat 'de Limburgse ziel' is, zal nooit gezegd kunnen worden. Dat toont de al meer dan 100 jaar durende discussie hierover wel aan. Pouls erkent dat. „Identiteit is een sociaal-culturele constructie, die vooral inhoud krijgt in tijden van verandering. Het is een gedeelde beleving van wat je bent. Het gaat daarbij om het gevoel van anders zijn, zowel door de leden van de eigen groep als door buitenstaanders.”

In de jaren dertig van de vorige eeuw stond het leven in Limburg onder druk door de instroom van 'vreemde elementen' als gevolg van de groeiende mijnen. Die druk zette de traditionele Limburgse agrarische samenleving onder spanning, geeft Pouls aan. Tegelijk woedde in West-Europa de discussie tussen het opkomende conservatisme en corporatisme met het socialisme en liberalisme. In deze hectische periode ontstond Boostens werk. Maar de Maastrichtse architect had geen 'Limburgs bouwprogramma', geeft Pouls aan. En van 'een Limburgse ziel' in zijn werk is zeker in het begin geen sprake. „Boosten was wars van getheoretiseer. Hij voelde zich een kunstenaar, die het bouwen van kerken als het hoogst haalbare voor een architect zag.” Zijn eerste grote bouwwerk - de Koepelkerk in Maastricht - viel in 1921 slecht bij het Limburgse episcopaat en de conservatieve katholieke pers. Hij werd verdacht van socialistische (en impliciet dus on-katholieke en on-Limburgse) sym-

pathieën. „Het lijkt wel een moskee, die meer in Istanbul thuishoort dan in Maastricht”, was de meeste gehoorde klacht. „Ook de sobere vormgeving van de kerk, het gebruik van beton en ronde vormen werden afgekeurd.” Boosten heeft zich deze in zijn ogen volstrekt onterechte verdachtmakingen erg aangetrokken, benadrukt Pouls. Zwaar heeft de Maastrichtse bouwmeester moeten boeten voor wat hij achteraf zelf ook als een 'daad van jeugdige overmoed' zag. Pas vanaf 1929 krijgt hij weer opdrachten voor kerken. „Hij ontwikkelt een persoonlijke beeldtaal als kerkenbouwer. Daarin probeerde hij traditionele vormen en materialen te verzoenen met moderne. Hij refereerde daarbij nadrukkelijk aan de Limburgse architectuurgeschiedenis, die hij ontdekt had.” Van een zero werd hij een Limburgse architectuurhero. Pastoors en pers liepen weg met zijn werk. Hoewel hij in de jaren dertig en veertig tientallen kerken in heel Limburg bouwde, worden de kerken Sint Hubertus in Beek-Genhout (1935) en Gerardus Majella in Heerlen-Heksenberg (1935) als zijn artistieke hoogtenpunten beschouwd. „Ze gelden ook als voorbeelden van godshuizen met zijn hoogste Limburg-gehalte.” In zijn artikel geeft Pouls bondig weer wat

Alphons Boosten.

Boostens specifiek Limburgse elementen waren. „Hij gebruikte vaak streekeigen materialen als bakstenen en dakpannen uit Limburgse ovens en van Limburgse klei. Verder mergel en Kunrader steen. Ook zocht hij samenwerking met kunstenaars die het 'wezen van Limburg' als het ware in zich droegen, zoals Henri Jonas met wie hij zeer bevriend was, Charles Eyck en Charles Vos.” Verder verwerkte hij „nadrukkelijk” de Limburgse iconografie in zijn kerken. De vele regionale regionale heiligen en wereldse figuren getuigen daarvan evenals het gebruik van symboliek met een specifiek Limburgs karakter. Tevens zie je aan zijn kerken dat hij zich heel duidelijk heeft

laten inspireren door de OL Vrouwekerk in Maastricht en de middeleeuwse kerken in het Maasdal, zoals kooromgangen, dwerggalerijen, rondbogen en kapitelen. Opvallend ook is volgens Pouls Boostens 'on-Hollandse monumentale stijl. „Bij de aankleding van zijn kerken hanteerde hij een spontane, zwierige schildertechniek waarin het joie de vivre van 'de Limburger' naar voren komt.” En wat zijn kerken met hun rustige grote muurvlakken, die niet op gespannen voet staan met een uitbundige plasticiteit, bijzonder aantrekkelijk maakt, is de symbiose met het landschap. „Boostens kerken liggen als het ware in het landschap en niet erboven, zoals de neogotische kerken, waarmee de Limburgse clerus zo dweept.” In 1951 komt er abrupt een eind aan Boostens werk. Tijdens een gecompliceerde longoperatie in Utrecht sterft hij. Pouls spreekt van „het geluk van een vroegtijdige dood”. „In de jaren zestig wilde men alleen nog kerken die niet op een kerk mochten lijken: de anonieme sporthal kerken, die in de vele nieuwbouwwijken verschenen. Daar zou een kunstenaar als Boosten met zijn eigen zeer expressieve bouwstijl diep ongelukkig van geworden zijn.”